

Psykiatrilagsutredningen:

Tvångsvård ska kunna sättas in i ett

Psykiatrilagsutredningen föreslår att psykiatrisk tvångsvård ska kunna sättas in tidigare i ett sjukdomsförlopp, när insatserna är mer effektiva. Tuula Wallsten från Svenska psykiatriska föreningen är positiv till förslaget.

Utredaren vill göra det möjligt att gå in med psykiatrisk tvångsvård något tidigare i en persons sjukdomsförlopp. Det ska räcka att personen har ett »påtagligt behov« av psykiatrisk vård till följd av allvarlig psykisk störning, i stället för som i dag ett »oundgängligt behov«. Påtagligt behov av vård innebär att det är sannolikt att patienten får sin psykiska funktionsförmåga avsevärt förbättrad, eller avsevärt

försämrade om vård uteblir.

Det är en bra förändring, tycker Tuula Wallsten. Hon är chefläkare för Centrum för hälso- och sjukvårdsutveckling vid landstinget i Västmanland, och hon är också ordförande i Svenska psykiatriska föreningens arbetsgrupp som utarbetar nya riktlinjer för psykiatrisk tvångsvård.

– Många kollegor tycker det är för svårt att få patienter inlagda i dag, säger hon. Men det beror förstås inte bara på de strikta kriterierna, utan också på att vårdplatserna har blivit färre.

Tuula Wallsten är också positiv till flera av de andra förändringar i tvångsvården som

utredningen föreslår: att det tydligt ska preciseras vilka tvångsåtgärder som får användas och när, och att det ska bli möjligt att tvångsvårda en person med utvecklingsstörning eller autism. Men hon är mer tveksam till att öppen psykiatrisk tvångsvård ska bli möjlig även om patienten inte först har fått slutet psykiatrisk tvångsvård.

På flera av dessa punkter ser hon en återgång till rättsläget före den senaste stora lagändringen 1992. Då ersat-

Tuula Wallsten

tes den dåvarande tvångsvårdslagen, LSPV, med två: lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT, och lagen om rättspsykiatrisk vård, LRV.

Det uttalade syftet var att minska användandet av tvång i den psykiatriska vården, men reformen fick också andra effekter. Personer som är dömda till rättspsykiatrisk vård tar upp en allt större del av psykiatrinns allt färre vårdplatser, något som bland annat förklaras av att medelvårdtiden för en LPT-patient är 4 veckor och för en LRV-patient 5 år.

– Det har blivit en utträngningseffekt, säger Tuula Wallsten. LRV-patienterna

»Vår lagstiftning har blandat ihop vård och straff«

Psykiatrilagsutredningen föreslår att påföljden rättspsykiatrisk vård avskaffas. »Man gör en tydlig åtskillnad mellan straff i ett rättsligt sammanhang och behov av vård i ett psykiatriskt sammanhang. Vår lagstiftning har blandat ihop det«, säger rättspsykiatern Marianne Kristiansson, expert i utredningen.

Utredningen föreslår att otillräknelighetsbegreppet återinförs i straffrätten. Det betyder att man skulle ansluta sig till den internationellt vedertagna modellen, där straff förutsätter ansvarsförmåga, men där den som bedöms ha sådan förmåga kan dömas till fängelse oavsett ett eventuellt vårdbehov.

Enligt förslaget ska gärningsmän som bedöms som tillräkneliga men i behov av psykiatrisk tvångsvård kunna få det under strafftiden. Den vården ska ges inom psykiatrin och inte i fängelset.

Kan det inte bli svårare att motivera patienterna

att medverka i vården när de måste sitta av resten av straffet när de inte behöver tvångsvård längre?

– Vi har beaktat det, men vi tror inte att det blir någon större skillnad. Den här är inte vanliga psykiatripatienter och motivationsproblemet finns redan i dag, det är därför det blir så långa vårdtider i den rättspsykiatriska vården, säger Marianne Kristiansson, som är verksamhetschef vid Rättsmedicinalverket.

Marianne Kristiansson

Psykiatrilagsutredningen uppskattar att 50–100 gärningsmän per år kommer att bedömas som otillräkneliga, jämfört med 250–300 som i dag anses lida av allvarlig psykisk störning, kriteriet för att kunna dömas till rättspsykiatrisk vård.

För att vara otillräknelig ska man ha en gravt förvrängd verklighetsuppfattning.

– Det handlar om en undergrupp av schizofrena, vissa gravt dementa och vissa gravt utvecklingsstörda, säger Marianne Kristiansson, som menar att gränsdragningen blir lättare:

– Allvarlig psykisk störning är ett väldigt speciellt begrepp där man mixat

ihop olika typer av tillstånd, där en del är utomordentligt svåra att bedöma och där olika experter lägger ribban olika högt.

För att hindra att gärningsmän som bedömts vara otillräkneliga begär nya våldshandlingar föreslår man något som kallas »särskilda skyddsåtgärder«, i stället för rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

– Det är inte bra att använda

psykiatrin till samhällsskydd. Önskar samhället skydda sig mot dessa personer får man ordna det på annat sätt.

Kristina Sygel, ordförande för Svenska rättspsykiatriska föreningen, menar att det föreslagna systemet ställer högre krav på att kommunikationen mellan kriminalvården och psykiatrin fungerar bra.

– För att dömda som behöver psykiatrisk vård ska få det på samma sätt som i dag kommer det att krävas ett större utbyte mellan kriminalvården och rättspsykiatrin. Det blir viktigare att kriminalvården släpper in psykiatrin och rättspsykiatrin mer på anstalterna.

Kristina Sygel tror inte att förslaget kommer att leda till att det blir fler patienter inom den psykiatriska slutenvården.

– Jag tror inte att det att det blir någon stor explosion av patienter. Det är ju samma patienter som i dag, med samma behov.

Michael Lövrup

tidigare skede

ANSVARSFÖRMÅGA SKA KRÄVAS FÖR STRAFF

Psykiatrilagsutredningen föreslår att otillräknelighetsbegreppet, som togs bort när brottsbalken infördes 1965, ska återinföras. Samtidigt föreslår man att rättspsykiatrisk vård försvinner som en särskild påföljd och att fängelseförbudet för allvarligt psykiskt störda gärningsmän tas bort. Var man inte tillräknelig när handlingen begicks kan man inte dömas alls, och var man det kan man dömas till fängelse, även om man har en psykisk sjukdom.

Utredningen föreslår också ändringar i bestämmelserna

för psykiatrisk tvångsvård. Insatser ska kunna sättas in i ett tidigare skede, när de är mer effektiva. Dessutom införs ett särskilt »farerekvisi« som innebär att en patient ska kunna tvångsvårdas om det är sannolikt att han eller hon utgör en fara för sig själv eller andra.

Från 1992 har Sverige haft två tvångsvårdslagar, LPT för »vanlig« tvångsvård och LRV för rättspsykiatrisk vård. Utredningen föreslår att all psykiatrisk tvångsvård ska regleras i en enda ny lag. Målet är att den nya lagstiftningen ska börja gälla den 1 januari 2016. ■

slukar mycket resurser på bekostnad av andra patienter, både de med LPT och de som

frivilligt söker psykiatrisk sjukhusvård.

Miki Agerberg

astrid lindgren-fallet:

Föräldrarna anmäler barnsjukhuset

Föräldrarna till flickan vill att de läkare som enligt vittnesmål gett flickan tiopental ska höras. Nu har de – precis som narkosläkaren – anmält Astrid Lindgrens barnsjukhus till Socialstyrelsen.

I sin anmälan till Socialstyrelsens avdelning för enskilda klagomål skriver föräldrarna att de, trots omfattande utredningar och rättegång, inte fått någon förklaring till att man vid obduktionen hittade stora mängder tiopental i flickans kropp.

Föräldrarna skriver i sin anmälan: »Vi vill att sjukhuset redogör för de övriga tillfällen som av domstolen pekades ut som möjliga/sannolika för givande av tiopental till [flickan, red:s anm]. Med tanke på de omfattande konsekvenserna vill vi också veta om sjukvårdspersonal begått fel när tiopental inte journalförts eller införts i [flickans, red:s anm] medicinlistor. Slutligen undrar vi om

det är överensstämmande med vetenskap och beprövad erfarenhet att i mer än två år undanhålla information om ett givet läkemedel på det sätt som [intensivvårdssjuksköterskan, red:s anm] har gjort och om inte sjukhuset kunnat agera för att denna information snabbare skulle komma oss och utredarna till del.«

Sara Gunnarsdotter

astrid lindgren-fallet:

Intensivvårdssjuksköterskan kritisk till sjukhusledningen

Den intensivvårdssjuksköterska som flickans föräldrar kritiserar i sin anmälan till Socialstyrelsen för att hon »i mer än två år undanhöll« information om tiopentalordination tillbakavisar kritiken. Sjuksköterskan menar att ansvaret ligger på sjukhusledningen, som hela tiden känt till bristerna.

SG

Sjukhusledningen vill i nuläget inte kommentera vare sig föräldrarnas anmälan eller sjuksköterskans berättelse.